

بررسی رفتار تک فرزندی و بی فرزندی زوجین در استان فارس (مطالعه موردی: بررسی وضعیت باروری کارمندان زن و مرد استان فارس)

سید زهره بلاغی (دانشجوی دکتری جمعیت و معاون بهداشت و مسئول گروه جوانی جمعیت، رضا نوبخت* (استادیار جمعیت شناسی و هیات علمی دانشگاه پیام نور)، معصومه صفاری (معاون مدیریت سلامت جمعیت خانواده و مدارس علوم پزشکی شیراز، عبدالرسول همتی (معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شیراز)

چکیده

باروری به عنوان یکی از مهمترین مولفه های پویایی جمعیت مورد توجه اندیشمندان حوزه های مختلف قرار داشته است. در این تحقیق هدف مطالعه رفتار باروری کارکنان سازمان ها و نهادهای دولتی در استان فارس است. بر این اساس در کنار اطلاعاتی از وضعیت فرزندآوری، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و نیز جمعیتی کارکنان دولتی استان فارس جمع آوری گردید. از اینرو در این تحقیق، جامعه آماری و نمونه شامل تمامی کارکنانی است که اطلاعات آنها توسط سازمان مربوطه اعلام گردیده است. یافته های مطالعه بیانگر این است الگوی مسلط باروری در کارکنان اداری داشتن دو فرزند و یا بی فرزندی است که این موضوع تا سن ۳۰ سالگی برای افراد وجود دارد. همچنین افراد با تحصیلات بالاتر باروری پایین تری را تجربه می کنند. نتایج حاصل شده از مطالعه مطابق با نظریات اقتصادی و اجتماعی حوزه باروری است. همانگونه که در این تئوری های اشاره شده است عواملی مانند هزینه بالای فرزندان، تغییرات نگرشی جامعه با توجه به تحصیلات زنان، اشتغال و استقلال فکری و اقتصادی آنان و نیز تحولات جامعه شهری بزرگ و رشد فردگرایی از عواملی است که در سازمان های مختلف تعداد فرزندان را تحت تاثیر قرار داده است. بی فرزندی و تک فرزندی موجب کاهش بعد خانوار، افزایش احساس تنهایی والدین در سنین سالمندی و فشارهای روانی بر آنها و در نهایت کاهش رشد جمعیت و رشد جمعیت سالمند در کشور خواهد بود.

واژگان کلیدی: میانگین فرزندآوری، تک فرزندی، بی فرزندی، کارکنان دولتی، استان فارس

مقدمه

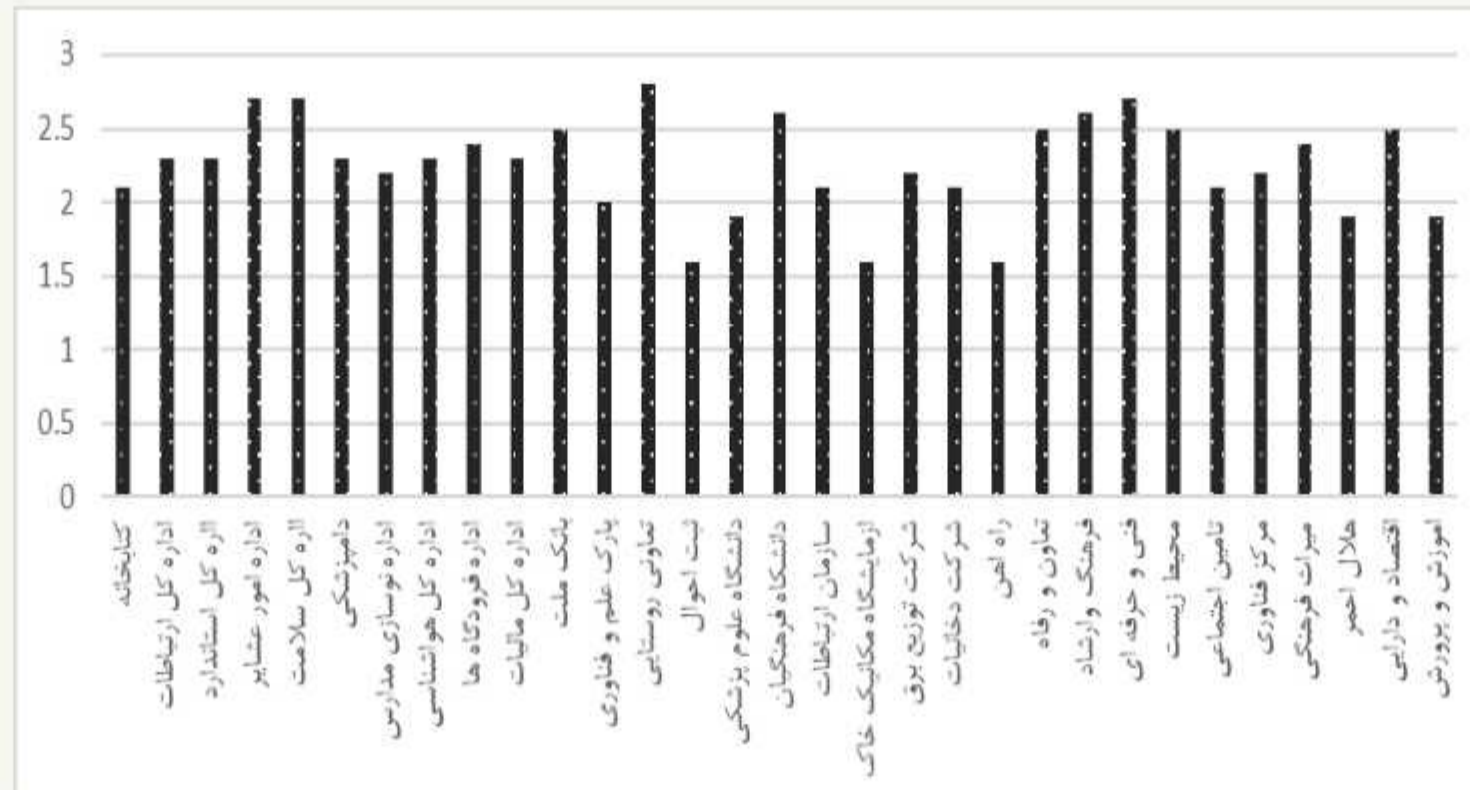
نتایج مطالعه باروری استانها و شهرستانهای کشور حکایت از این دارد که باروری کل در استان فارس از ۲.۱۱ در سال ۱۳۷۶ به ۱.۶۳ در سال ۱۳۹۰ تنزل داشته است و شهرستان های کوار، زرین دشت، لامرد و مهر دارای بالاترین باروری کل و شهرستان شیراز پایین تر از میانگین باروری کل استان و ۱.۴ بوده است (عباسی شوازی و همکاران ۱۳۹۲). تمامی مطالعات انجام شده بیانگر این موضوع است که در گروههای مختلف اجتماعی باروری متفاوت است و اگرچه ما شاهد همگرایی رفتارهای باروری در مناطق مختلف شهری و روستایی هستیم اما عوامل اثرگذار متفاوت است و برای داشتن برنامه سیاستی مناسب می بایست این عوامل در زیرگروههای جمعیتی مورد توجه قرار گیرد. بدون شک تحولات اخیر جمعیتی در کشور مستلزم تغییر سیاست های جمعیتی است تا از کاهش بیشتر باروری پیشگیری نماید و در صورت امکان در جهت افزایش آن برآید. با اینحال، یکی از مهمترین موضوعات و مباحث شناخت اولیه نسبت به باروری را ارائه می کنند؟ به نظر می رسد گروهها، اقشار و اقلیت های مذهبی و فرهنگی با توجه به سرمایه های مختلف اجتماعی، فرهنگی و وضعیت اقتصادی متفاوت و همچنین با توجه به وضعیت جغرافیایی رفتارهای باروری متفاوتی داشته باشند (بوهرلر و فیلیپو ۲۰۰۵). بر این اساس مطالعه حاضر بدنبال بررسی و مطالعه رفتار تک فرزندی و بی فرزندی در نهادهای اداری شهرستان شیراز که به صورت قراردادی، پیمانی و یا رسمی مشغول فعالیت هستند، می باشد و از طرفی به دنبال تحلیل عواملی است که بر رفتار باروری اثرگذار است. با توجه به اینکه شهرستان شیراز در مقایسه با دیگر شهرستان ها از باروری کل پایین تری برخوردار است و از طرفی افرادی که در نهادهای مختلف مشغول فعالیت هستند بعنوان جمعیتی تعریف می گردد که دارای ویژگی های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خاصی اند، بنابر این شناخت رفتار باروری آنها به منظور برنامه ریزی و انجام مطالعات دقیق تر در حوزه رفتار باروری در استان فارس و شهرستان شیراز حایز اهمیت است.

نتایج و بحث

هدف از مطالعه حاضر بررسی وضعیت فرزند آوری کارکنان نهادها و سازمانهای دولتی در استان فارس و تفاوت رفتارهای جمعیتی آنها بر اساس ویژگی های اقتصادی - اجتماعی و جمعیتی است. یافته های مطالعه بیانگر این است الگوی مسلط باروری در کارکنان اداری داشتن دو فرزند و یا بی فرزندی است که این موضوع تا سن ۳۰ سالگی برای افراد وجود دارد. همچنین افراد با تحصیلات بالاتر باروری پایین تری را تجربه می کنند و نیز اعضا علمی دانشگاه در مقایسه با دیگر افراد تعداد فرزندان کمتری دارند. علاوه براین، کارکنانی که در ستاد استان مشغول به فعالیت هستند در مقایسه با شهرستان و محیط باروری پایین تری دارند. متغیر شغل نیز بیانگر این است که نیروهای خدماتی دارای الگوی فرزندآوری متفاوتی نسبت به دیگر افراد هستند و تعداد فرزندان بیشتری دارند. نتایج حاصل شده از مطالعه مطابق با نظریات اقتصادی و اجتماعی حوزه باروری است. همانگونه که در این تئوری های اشاره شده است عواملی مانند هزینه بالای فرزندان، تغییرات نگرشی جامعه با توجه به تحصیلات زنان، اشتغال و استقلال فکری و اقتصادی آنان و نیز تحولات جامعه شهری بزرگ و رشد فردگرایی از عواملی است که در سازمان های مختلف تعداد فرزندان را تحت تاثیر قرار داده است. در حال حاضر، نگرش و رفتار بارور در همه گروه های سنی و در اغلب استان های کشور به هم نزدیک شده است و تفاوت در خور توجهی بین گروه های مختلف اجتماعی نیز دیده نمی شود؛ به طوری که نرخ باروری کل به پایین تر از حد جانشینی رسید است. همچنین فاصله گذاری زیاد بین فرزندان بعنوان یکی از رفتارهای عمومی شده والدین که بر بی رغبتی و بی حوصلگی والدین اثر خواهد گذاشت به کاهش مولید در کشور نیز منجر خواهد شد و کاهش بعد خانوارها را دی پی خواهد داشت.

جدول ۱. توزیع پاسخگویان بر اساس متغیر جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی در نهادهای دولتی استان فارس

متغیر	درصد	تعداد کل	متغیر	درصد	تعداد کل
جنس			تحصیلات		
مرد	۴۴.۶	۴۴۱۲۱	زیر دیپلم	۴	۴۰۰۶
زن	۵۵.۴	۵۴۸۹۳	دیپلم	۱۴.۷	۱۴۵۶۵
وضعیت تاهل			فوق دیپلم	۵.۸	۵۷۷۲
مجرد	۲۳	۲۳۸۳۵	کارشناسی	۵۳.۷	۵۳۲۵۳
متاهل	۷۳.۹	۷۳۳۲۹	کارشناسی ارشد	۱۷.۹	۱۷۷۶۲
مطلقه	۱.۷	۱۶۶۷	دکتری	۳.۹	۳۸۸۳
فوت همسر	۱.۴	۱۴۰۳	وضعیت شغل		
تعداد فرزندان			نیروی خدماتی	۱۳.۳	۱۳۱۹۷
بی فرزند	۴۴.۶	۴۳۵۱۵	نیروی اداری	۵.۸	۵۸۰۰
تک فرزند	۲۰.۲	۱۹۶۸۳	کارشناس	۶۱.۹	۶۱۴۰۰
دو فرزند	۲۶.۳	۲۶۵۸۲	مدیر	۱.۸	۱۷۸۴۶
سه فرزند	۷.۷	۷۴۹۲			
بیش از ۳ فرزند	۱.۳	۱۲۳۸			
محل اشتغال					
ستاد استان	۶.۳	۶۲۵۱			
شهرستان	۶۵.۵	۶۵۰۳۱			
محیط	۲۸.۲	۲۷۹۲۲			

جدول ۵. میانگین تعداد فرزندان زنده بدینا آمده زنان بر اساس متغیرهای اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی

آماره F	تعداد	میانگین تعداد فرزندان زنده بدینا آمده	
		قبل از کنترل	بعد از کنترل
F= 258.3***	۱۷۰۵۲	۲.۱	۲.۴
	۱۹۵۴۸	۲	۱.۸
F= 1354.7***	۱۲۰۹	۱.۷	۱.۰۱
	۵۳۸۹	۱.۶	۱.۱۰
	۱۲۸۲۷	۱.۸	۱.۸
	۱۲۶۴۵	۲.۳	۲.۵
F= 3373.9***	۹۹۳۱	۱.۳	۱.۰۲
	۲۵۷۵۹	۲.۳	۲.۵
F= 155.9***	۸۸۴	۲.۰	۲.۲
	۲۶	۲.۵	۲.۸
	۱۳۷۷	۲.۲	۳
	۵۷۱۵	۲.۱	۲.۵
F= 10.5***	۲۶۴۴	۲	۲.۳
	۱۸۳۹۱	۱.۹	۱.۸
	۴۱۴۵	۲	۲
	۳۴۵۸	۱.۹	۱.۹
F= 22.1***	۱۰۴۴	۲	۲.۲
	۳۵۵۵۶	۲.۱	۲
F= 89.5***	۴۱۰۹	۲	۲.۶
	۵۱۸۱	۲	۲.۳
	۲۴۷۹۲	۲	۱.۹
	۲۵۱۸	۲.۲	۲.۶
F= 89.5***	۴۸۱۴	۱.۹	۲.۶
	۲۸۳۵	۲.۱	۲.۴
	۲۷۹۴۱	۲	۱.۹

مواد و روش ها

مطالعه حاضر مطالعه توصیفی- تحلیلی است که به صورت مقطعی انجام شده است. در این مطالعه اطلاعات کارکنان در حال حاضر شاغل در سازمان ها و نهادهای دولتی استان فارس با تاکید بر وضعیت فرزند آوری و ویژگی های اقتصادی و اجتماعی کارکنان جمع آوری گردید. به اینصورت که از ه سازمان در خواست گردید که اطلاعات مورد نظر از پرسنل خود را در یک فایل جمع آوری نموده و ارسال نمایند. از میان سازمانهای مختلف آموزش و پرورش و دانشگاه علوم پزشکی دارای بالاترین پرسنل و دخانیات و پارک علم و فناوری کمترین پرسنل را در اختیار دارند. در مجموع از ۹۷۶۲۱ نفر در سطح استان اطلاعات مورد نظر جمع آوری گردید. پس از جمع آوری اطلاعات مورد نظر به محیط SPSS منتقل و تحلیل های مورد نظر انجام گردید. با توج به داده های موجود علاوه بر آمارهای توصیفی و تهیه جداول دو بعدی از روش تحلیل طبقات چندگانه به منظور شناخت نحوه و میزان اثرگذاری متغیرهای مختلف بر باروری مورد استفاده قرار گرفت.

منابع

- حسینی، حاتم (۱۳۸۱) درآمدی بر جمعیت شناسی اقتصادی- اجتماعی و تنظیم خانواده، همدان، دانشگاه بوعل سینا.
- تودارو، مایکل (۱۳۶۴) توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرجادی، انتشارات برنامه و بودجه، فصل اول.
- لوکاس، دیوید و پاول میر (۱۳۸۱) درآمدی بر مطالعات جمعیتی، ترجمه حسین محمودیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- Bongarts, J(2002) the end of fertility transition in the developing world, working paper No, 161, the population council. New York.
- Caldwell.J.C(1980) The wealth flow theory of fertility decline, in holn&mackencen. R, Determinant fertility trend: theories Re examind, IUSSP, Leige.
- Cleland. J and Wilson.C(1987) demand theories of the fertility transition : Iconoclastic view, Population studies, No 41, 5-50.